

A cselló, a harmadik kéz

Interjú Anton Niculescuval

Az elmúlt héten Anton Niculescu a Szegedi Konzervatórium vendége volt, és a Weiner Leó Kamarazenekar amerikai estjén lépett fel.

– *Niculescu úr, az ön által hozott darab eléggé elütött az amerikai est többi darabjától. Miért éppen ezt választotta?*

– Amerikában akadtam rá, ahol nemrég turnén vettem részt. Érdekesnek találtam. Wictor Herbert, ez az Európában alig ismert zeneszerző, a múlt század második felének amerikai csellóvirtuóza volt, aki érdekes és zenei-technikai szempontból, talán mondhatjuk, nehéz darabokat hagyott hátra.

– *Ugye nem a csütörtök estire gondolt?*

– A Weiner Kamarazenekarral játszott mű olyasmi, amihez nincs hozzászokva a közönség, s ugyanezt magamról is elmondhatom. Nem vagyunk hozzászokva ahhoz, hogy csellóra írt, bécsi jellegű, talán a Strauss zenéhez hasonlítható darabot halljunk, ami ráadásul magán viseli az amerikai esztrádzene jegyeit.

– *A közönség tapssal fogadta, vagyis az ön előadása tetszett, de a mű mintha nem vette volna igénybe egy jó zenező képességeit. Tévedek?*

– Technikai szempontból volt azért néhány nehezebb vonása is. A celló felső oktávjában kell például játszani, nagyon magasan. Persze, igaz, ez a zene nem képvisel nagy művészi értéket. Mégis érdekes,

FOTÓ: GYENES KÁLMÁN

Anton Niculescu egyike azoknak a román zeneművészeknek, akik megelégtették, és elköltöztek Romániából. Bukarestben született, 1979-től Olaszországban, majd Németországban él. Első gordonkás volt a firenzei Teatro Comunale színház, majd a milánói Scala zenekarában, jelenleg pedig koncertező csellóművész, aki Németországban Meersburger Winter címmel évente ismétlődő koncert-fesztivált szervez.

és kellemes hangzású. Érdekes, mert nem szerepel a csellósok mindennapi repertoárjában, Európában először itt, a Weiner Leó Kamarazenekarral játszottuk.

– *Miért éppen egy magyar zenekarral?*

– Ez nem volt külön eltervezve. Így alakult. Felfedeztem, megtetszett, és két hét alatt megtanultam.

– *Beszéljen arról, mit kedvel leginkább a csellóirodalomból?*

– Nem mondhatnám, hogy volna egyszer s mindenkorra

kiválasztott szerző, vagy darab, amit leginkább kedvelek. Ha Brahms szonátát játszom, akkor a Brahms lelke válik az enyémmé. A zene életem része, ahogy a cselló is harmadik kezemként él ilyenkor. De, ha végül árnyalatok között kell különbséget tenni, azt mondhatom, a romantikus, posztromantikus szerzők felé hajlom, mint Csajkovszkij vagy Debussy.

– *Ön koncertezett már Szegeden, vagyis ismeri az itteni zenei életet. Milyen véleményét alkotott róla?*

– Ugye már tudja a választ! Nem kell mást mondanom, mint hogy az általam vezetett meersburgi nemzetközi fesztiválra december 11-re két szegedi muzsikust, Bálint János fuvalaművészt és Szecsődi Ferenc hegedűművészt is fellépésre várom. A következő évre pedig a kamarazenekar karnagyával, Weninger Richárdal, és a Szegedi Szimfonikusok vezetőjével, Acél Ervinnel is tervezünk közös fellépést. Mindkettejüket őszintén csodálom azért a munkáért, amit a város zenei életéért tesznek. S ha már a terveknl tartottunk: márciusban Németországban Szecsődi Ferencel és a belga Marc Deluc-kel együtt Beethoven zenét játszunk. Egy magyar, egy román és egy belga Beethoven zenét játszik. Ez az az eszmény, amit vállalok, s amit a zene megteremthet.

PANEK SÁNDOR

A Weiner Kamarazenekar hangversenye

A Weiner Kamarazenekar századunk első felének amerikai zenéjéből válogatta össze csütörtöki hangversenyének műsorát. Aaron Copland Klarinétversenye 1948-ban keletkezett, lassú és gyors tételét virtuóz kadencia köti össze. Az első tétel lírai lassú, részben Mahler, részben Honegger hatásával a háttérben. A gyors tétel stílusa a dzsesszre, valamint Stravinsky neoklasszikus korszakára utal. Az eklektikus, kellemes hangzású és jellegzetesen amerikai mű klarinétszólistája *Maczák János* volt, akinek technikai biztonságáról, tudatos, világos formálásáról csak elismeréssel szólhatok.

Samuel Barber Adagioja (1936) mélyen átél, érzelmes darab, teljesen a német romantika esztétikáját, Brahms és Mahler lassúinak hangját idézi.

Nehezen találók szavakat az eddig általam ismeretlen szerző, Victor Herbert csellóra és vonószekarra frott Öt darabjára. Mivel ez a századfordulói mű nem egyéb, mint annak a kornak többek között Csajkovszkij nyomdokain haladó könnyűzenéje, éneklítő giccs, így a művészi zene kategóriái szerint értékelhetetlen. A mű szólistája a Németországban élő *Anton Niculescu*, hangulatosan, stabil technikával gordonkázott. Igazi képességeiről – az elhangzott mű minősége miatt – nem alkothattam képet.

A szünet után felhangzott Szerenád, Leonard Bernstein hegedűre és ütőkkel és hárfával kiegészített vonószekarra 1954-ben frott műve volt. Az öttételes mű – tulajdonképpen hegedűverseny – lassú részei nemesen érzelmesek, gyors részei tipikusan amerikaiak, és nem nélkülözik a könnyűzenéből származó elemeket. Bernstein, a nagy karmester ebben a művében bebizonyítja, hogy a zeneszerző-szakmát is mesteri szinten birtokolja. Az igényes, terjedelmes és hálátlan hegedűszóló *Perényi Eszter* játszotta, a tőle megszokott magas technikai és zenei színvonalon.

A *Weninger Richárd* vezette Weiner Kamarazenekar nagy igyekezettel, lelkes átéléssel, a művek karakteréhez illő romantikus beállítottsággal játszott. Legjobban a cselló- és bőgőszólam hangzása tetszett, egységes, puha tónusával. Ezt megközelítette a brácsaszólam hangzása. A hegedűkről nem mondhatom el ugyanezt: kellő vivőerő, intenzitás nélkül játszottak, tónusuk nem volt egységes. Kevesebben is voltak a szükségesnél: úgy tűnt, hogy négy első hegedű kevés a megfelelő hangzás eléréséhez – legalábbis a Deák Gimnázium termében. Általánosságban szólva: a zenekar továbbfejlődéséhez elmélyültebb műhelymunkára volna szükség, a hegedűszólamok tagjainak fokozott összmunkájára, valamelyest közös nevezőre hozott vibrátóra, átetszőbb tónusra, és nagyobb intonációs és ritmikai fegyelemre.

A problémákat azonban többször feledtették az előadói éretnyek: a koncert emlékezetes pillanatait számomra a Copland-koncert és a Bernstein-szerenád lassú tételeinek költői interpretációja jelentette.

HUSZÁR LAJOS

Utóirat Pintér József életmű-kiállításához

Osztott pályakép

Összegző kiállítást rendezett hetven évének alkotói felmérésére *Pintér József* festőművész. Az ötvenes évek elején készített portréját a hatvanas évek erőteljes kompozíciótól a hetvenes évek útkereséséin át a nyolcvanas évtized megtalált, *egyéni kifejezőmódján át a legutóbbi esztendő új kísérleteiig széles horizontú osztott pályaképet rajzolt fel* a közönség előtt a szegedi Képtárban. Természetesen az alkotói szubjektivitás éppúgy belejátszott a kiállított képek változtatásába, mint az objektivitásra törekvés, a minél szemléletesebb és reprezentatívabb oeuvre-vázlat fölmutatása. Úgy tartják, hetvenévesen az ember – és a Művész – elég bölcs ahhoz, hogy fenniskjáról visszapihlantva a csúcsokra figyeljen, a pontosan kirajzolódó értékeket és tájékozódási pontokat jelölje ki élet-térképén, ne figyeljen a szírének szavára, ne dőljön be a csábítás trükkjeinek.

Pintér József *igyekezett logikus és leporelló-szerű rendbe telni* festői múltját még akkor is, ha ez a logika a rendezés esetlegességein és ügyetlenségein itt-ott megbicsaklik. Minden ilyen visszatekintő válogatás *egyszerre a teljesség igényével és a természetes hiányok elviselésének nehézségeivel jár*. A teljesség ugyanis lehetetlen, a válogatás, a fő pontok, a hangsúlyok pedig az idő távlatában délibábos illúzióknak is tűnhetnek. A hetvenéves művész mindenekelőtt meggyőződött bennünket arról, hogy igenis *volt képesség, rajzi biztonság* (Férfiportré, Beszélgető) *festői vértzet* (Ónarkkép 1961, Feleségem, Édesapám, Józsi) *ahhoz, hogy az önkifejezés és saját útját válassza*. Legrégebbi datálású portréi, tanulmányrajzai jó karakterérzékől, kifejező ábrázolási képességről árulkodnak, s Vinkler szárnyai alatt biztos és férfiasan lírai arcúak kerültek ki ecsetje alól. Igazi nagy korszaka – mindezen erények birtokában – a hatvanas-hetvenes évek fordulója, amikor a kialakítja egyéni festésmódját, rátalál természetes szociális érzékenysége azokra a témákra, melyek egyszerre viselik a lokális viszonyok nehézségeit és az emberiség sorskérdéseinek átélte élményeit. Ezek között a *Sorsok* és a *Tragédia* képviselte a művész legjobb formáját, de talán az egész pályakép egyik *csúcspontja a Fruskagóra*. Ez a kép a tektonikus egymásra tolulás festői példája, a konstruktivizmus tanításainak kiérlelt tanulságait eredeti módon és adekvátan fölhasználó, formaképzésében és színvilágában egyaránt példás, a történelem és

az ember életviszonylataiban is jelképi erejű értékeinek megvalósítása. Kár, hogy a divatok újabb hullámai eltérítették ettől a sok drámaiságot és feszültségeket hordozó, szenvedélyes kifejezőmódtól.

Kiérlelt viszont a hetvenes évtizeden egy tektonikus erőket mozgató, színgazdag, néha mellbevágóan drasztikus színösszeállításokat használó tájképtípust. Egy olyan *kvázi-tájbábrázolást*, mely immár mentes a konkrét érzelem és látvány kötelekeitől. Ez a szenvedélyes táj belül születik, s a lélek forradalmait, indulatait igyekszik képekké formálni. Szép és emlékezetes darabok állnak sorban. (*Mediterán táj, Nyár, Hólavina, Tükröződés, Absztrakt táj* stb.). Elalkalandozott viszont olyan területekre is Pintér József, ahol kísérleteit nem kísérte siker. Vállalt példaképeinek megidézései – Bartók, Csontváry, Vinkler, Barcsay – tévedések, csak úgy, mint képeslap-szintű, szépelgő festményei (*Groznjani emlék, Holdas éj Groznjanban, Nemzedékek*), valamint azok a didaktikus, gondolatilag talán kiérlelt, ám a megvalósításban szájbarágós képek, melyeket a *Sikertelen kísérlet* címében is képvisel, és az *Úrhajósok, Elemi és emberi tragédiák*, valamint az *Antik emlék* is igazol.

Legizgalmasabb kísérletei az *osztott felületekhez* kapcsolódnak. A filmkészítés módszere vezette rá az első, *Eizenstein emlékére* készített többtételű műre, s kiteljesedett abban a logikus felépített, precíz kompozícióban, mely szintetizálja tájfestészetének, művészi alapállásának, az ellentétek kapcsolódásainak, színkezelésének eredményeit: *A természet örök mozgása* című négy tételű műben.

Pogány Gábor művészettörténész írta egyszer Pintér József alkotásairól: „*A konkrét és az elvont, az egyedi és az általános egyaránt foglalkoztatja...; festményei jól tükrözik ezt a többsikü gondolkodásmódot. Lerögzíti az egyszerűt, megismételhetetlent, hogy aztán ezt átértelmezve, magában s a festővászonon átalaktva kifejtse az állandót, a maradandót*”. Ennél többet ez a jubileumi tárlat sem mondhatott. De ez sem kevés.

T. L.

Néptáncost a Kisszínházban

A Tápéi Hagyományörző Táncegyüttes és a Topogó Táncsoport, a méhkeréki Nisztor Görgy Hagyományörző Táncegyüttes, a Bálint Sándor Néptáncegyüttes és Senior Csoportja valamint a Tápéi Fúvós Zenekar és a Téglás Zenekar részvételével november 30-án 19 órától néptáncelőadás lesz a Kisszínházban.

Higgins, egy angol úr

A főszerepben: Helyey László

– *Azért tartja nagy kihtvásnak ezt a feladatot, mert a darabnak remek színpadi és filmváltozatai vannak?*

– Nem csak ezért. Bár a zenés filmváltozatot nem láttam, a korábbi magyarországi előadásokat sem, azt természetesen tudom, hogy mindenki nagy várakozással ül be erre az előadásra. De maga a szerep ettől függetlenül sem könnyű, mert bonyolult a figura, nehezek a dalok.

– *Mondjon három jelzőt, ami Higginsre leginkább jellemző.*

– Szeretetreméltó, kegyetlen, következetes. Kell legyen valami charme-ja a figurának ahhoz, hogy kedvűvel legyen vele lenni az előadás során, de a darab elején egy célratörő, mindenkin átgázoló pedagógust kell alakítani. Aki mellett mégis ottmaradnak az emberek, mert szeretik, elfogadják. Talán azért, mert zsarnoki lényre ellenére nincs benne rosszindulat, cinizmus. Nem akar az emberek ellen tenni, csak éppen nem törődik velük. Ráadásul, bár teljesen normális, sőt, a maga módján vonzó férfit kell játszani, mégsem szabad Elizában észrevenni a nőt. Higgins teljesen ártatlan; amikor Pickering rákérdez, tényleg eszébe sem jut, hogy kezdhetne valamit Elizával. Ez

A My Fair Lady-vel nemcsak a szegedi színház törleszt tavalyi adósságát, hanem Helyey László is. Úgy volt ugyanis, hogy az előző évadban Kaposváron alakítja Higgins professzort. Ez végül elmaradt, sőt, Kaposvárral is szakított Helyey László. Tavasszal azután Árkosi Árpád felkereste a szerepajánlattal s az ő neve és híre elég volt ahhoz, hogy vállalja a „nagy kihívást”.

nekem színészileg elég nehéz, mert állandóan rajta felejttem a szemem Csarnóy Zsuzsán. Ostoroz is eleget érte a rendező.

– *Gondolkodott azon, miért ilyen Higgins?*

– Kellott legyen a múltjában valami nagy csalódás a nőkel kapcsolatban, mert senki nem lehet ilyen csak úgy, magától. Az ember nem beszél ekkora szenvedéllyel valami ellen, amit még nem tapasztalt meg. A darab, azt hiszem, éppen arról az útról szól, amit Higgins tesz meg, amíg a másik lény kisugárzásától megszűnik minden észérv.

– *Ez a fordulat Higginsnél, vagy folyamat?*

– Konkrétan csak akkor következik be a fordulat, amikor a lány elhagyja. De azt hiszem, már korábban észreveszi a „tárgyban” az istenáldotta nőt. Hogy gyűrűt vásárol neki, már egy tudatalatti gesztus. Azután, amikor Eliza bejelenti, hogy férjhez megy Freddy-hez, Higgins féltékeny lesz, hogy egy ilyen kis fickó kapja meg az ő tulajdonát. Ki-kitör belőle közben is a dolog, egy-egy számban, monológban, persze, csak Pickering előtt. Hiszen Higgins egy angol úr.

– *Hogyan boldogul a dallokkal?*

– Sok zenés szerepet játszottam már, de itt nagy énekkar és zenekar van. A dalok kimondottan nehezek, a zenekar, a karmester ismeretlenek, a zenészek lent ülnek az árokban, mégis kapcsolatban kell lennünk. Nem könnyű.

– *Gondolom, az sem könnyíti meg a dolgát, hogy Szegeden mint vendég játszik.*

– Nem, ha az ember egy idegen társulatban, ismeretlen közönség előtt elront valamit, senki nem gondol az előző sikereire. Itt most nincs mire hivatkozni.

K. G.